

Schoon Water in een notendop

Waarom Schoon Water?

Doel van *Schoon Water* is het terugdringen van het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen in de acht zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Dat is nodig om het grondwater schoon te houden, zodat het geschikt blijft voor drinkwaterwinning.

Wie doen er mee?

In 2003 is de tweede fase van *Schoon Water* gestart. Naast de 36 veehouders, tuinders en akkerbouwers die in 2001 en 2002 in Budel en Waalwijk al meededen, doen er de komende twee jaar 10 extra deelnemers in Budel mee, en 30 in de grondwaterbeschermingsgebieden van Nuland en Vessem.

Hoe werkt het?

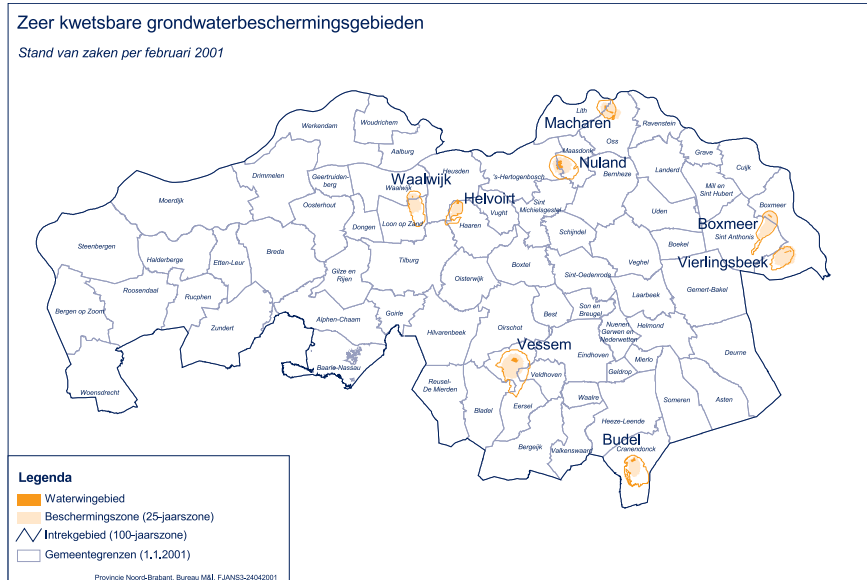
Eerste stap is het inventariseren van de gebruikte gewasbeschermingsmiddelen. Samen met de telers bekijkt *Schoon Water* vervolgens welke alternatieven er voor de schadelijke middelen zijn, en of het gebruik van eventuele onmisbare middelen naar beneden kan. Daarna gaan de telers in de praktijk met de alternatieven aan de slag. In Budel en Waalwijk gaat *Schoon Water* de komende twee jaar ook werken aan een modelafpraak tussen telers en overheid. *Schoon Water* loopt tot eind 2004.

Voor wie zijn de resultaten bedoeld?

De resultaten zijn bedoeld voor de telers in de acht zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Ook agrariërs in de rest van Brabant kunnen met de praktische adviezen hun voordeel doen. De provincie en Brabant Water gebruiken de resultaten om het beleid in de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden te verbeteren, met oplossingen die in de praktijk realiseerbaar zijn.

Distels in slootkanten

De verspreiding van distels en andere onkruiden vanuit slootkanten naar landbouwpercelen kan leiden tot een verhoogde onkruiddruk, en dus tot meer spuiten. Samen met het waterschap zoekt *Schoon Water* naar oplossingen. Als er (bijna) bloeiende distels in slootkanten voorkomen kunnen de deelnemers in Budel contact opnemen met dhr. C. Smulders van Waterschap De Dommel. Het waterschap zorgt voor de verwijdering van de distels. Telefoon: 040-2558282.

De acht zeer kwetsbare grondbeschermingsgebieden zijn Waalwijk, Helvoirt, Macharen, Nuland, Boxmeer, Vierlingsbeek, Vessem en Budel.

Organisatie

Schoon Water is een project van de provincie Brabant. Projectleiding is in handen van het Centrum voor Landbouw en Milieu. Aan het project doen verder mee:

- Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie
- Overlegplatform Duinboeren
- Brabant Water
- Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN)
- DLV Advies

Vragen?

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

- Centrum voor Landbouw en Milieu: Peter Leendertse: E pele@clm.nl / T 030-2427351.
- Provincie Noord-Brabant: Sarie Buijze: E sbuijze@brabant.nl / T 073-6812316
- Brabant Water: Joëlle Verstraelen: E joelleverstraelen@brabantwater.nl / T 073-6838545
- ZLTO: Ton van Korven: E tvkorv@zlto.nl / T 013-5836583
- Duinboeren: Emiel Anssems: E duinboeren@hetnet.nl / T 0411-643639

Colofon

Dit is de vierde nieuwsbrief *Schoon Water*. Eerdere nieuwsbrieven kunt u vinden op www.clm.nl/gewasbescherming. De volgende nieuwsbrief verschijnt medio 2003.

Tekst en redactie:

Hans Bleumink | Overland, Bostel

Vormgeving en druk:

Libertas Grafische Communicatie, Bunnik

Schoon Water-telers bekijken de resultaten van mechanische onkruidbestrijding

Schoon Water

NIEUWSBRIEF 4 • MAART 2003
BRABANTSE TELERS LATEN
ZIEN DAT 'T KAN

Schoon Water werkt

Milieubelasting fors gedaald

De afgelopen twee jaar hebben

36 telers in de grondwater-

beschermingsgebieden Budel

en Waalwijk de uitspoeling van

gewasbeschermingsmiddelen

in bijna alle teelten fors terug-

gebracht. De komende twee

jaar gaan daarom meer telers

- in totaal zo'n 75 - in meer

gebieden met 'Schoon Water'

aan de slag. Waalwijk en

Budel gaan door, Vessem en

Nuland komen erbij.

"Je kunt aan de forse milieuwinst goed zien," zegt Peter Leendertse van het Centrum voor Landbouw en Milieu en projectleider van *Schoon Water*, "dat de aanpak van *Schoon Water* werkt." Kern van die aanpak is het bedrijfsgerichte gewasbeschermingsplan. Leendertse: "Nadat we in 2001 het bestrijdingsmiddelengebruik op de bedrijven in kaart hadden gebracht, zijn we in 2002 echt aan de slag gegaan. Samen met een adviseur heeft iedere deelnemer een gewasbeschermingsplan opgesteld. Centraal in het plan staat het verminderen van de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen naar het grondwater. Hoe een teler dat doet, laten we zo veel mogelijk vrij. De teler bepaalt de aanpak zelf, samen met zijn adviseur. Maatwerk dus."

Vrijheid

Ook in de uitvoering van het gewasbeschermingsplan hebben de telers veel vrijheid, omdat ze gemotiveerd kunnen afwijken van het plan. Leendertse: "Er waren telers die in de maïs onkruid wilden wieden. Dat lukte niet, omdat er haagwinde opkwam, een onkruid dat heel lastig mechanisch te bestrijden is. Zij moesten daarom toch spuiten, maar deden dat wel met een aangepaste dosering en onderbladbespuiting."

Aardappelen

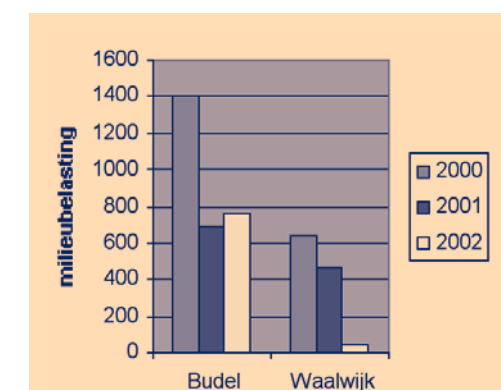
In Waalwijk lag de gemiddelde milieubelasting van het grondwater voor het hele gebied in 2002 met 38 milieubelastingspunten ruim onder de norm van 500 (zie figuur). Milieubelastingspunten zijn een maat voor de schadelijkheid van een middel. Leendertse: "Vooral in de maïs- en boomteelt is in Waalwijk veel winst geboekt. De telers hebben laten zien dat

je met een bewuste combinatie van chemische gewasbeschermingsmiddelen en alternatieve technieken heel ver kunt komen, terwijl je toch een acceptabele niveau van gewasbescherming houdt."

De positieve resultaten in Waalwijk worden ook deels veroorzaakt doordat in 2001 en 2002 geen aardappelen meer werden geteeld, een teelt die vooral in 2002 te maken had met een hoge phytophthora- en onkruiddruk, die alleen chemisch aangepakt kon worden. Dat verklaart ook de relatief hogere score in Budel, waar het areaal aardappelen in 2002 juist steeg. Voor de overige teelten nam de milieubelasting in Budel in 2002 aanzienlijk af.

Kosten

Kosten die goede milieuresultaten niet veel geld? Leendertse: "Nee. De extra kosten worden momenteel berekend, maar per hectare ben je meestal niet veel meer kwijt dan enkele tientallen euro's, en soms zelfs helemaal niets. Inderdaad zijn minder milieubelastende middelen soms wat duurder, maar als je werkt met lage doseringen kan je het middelengebruik - en dus de kosten - flink terugbrengen. Bovendien betekent minder spuiten vaak minder gewasschade, en dus een hogere opbrengst." Deelnemers aan *Schoon Water* ontvangen een maatregelenvergoeding voor de extra kosten, ook in 2003 en 2004. Duurdere gewasbeschermingsmiddelen, extra arbeidskosten, of investeringen in een wiedeeg of waarschuwingssysteem worden (gedeeltelijk) vergoed.

“Schoon Water is een groot succes”

Interview met Guiljo van Nuland

Guiljo van Nuland is Algemeen Directeur van Brabant Water, het bedrijf dat vrijwel de hele provincie Brabant van drinkwater voorziet. Schoon grondwater is essentieel voor Brabant Water. De komende twee jaar gaat Brabant Water daarom in vier gebieden met ‘Schoon Water’ aan de slag.

Waarom doet Brabant Water mee aan Schoon Water?

“Helaas vinden we regelmatig resten van bestrijdingsmiddelen in het grondwater. Dat water moeten we zuiveren. Om te voorkomen dat er in de toekomst grotere problemen ontstaan, zouden we natuurlijk om scherpere regelgeving van rijk en provincie kunnen vragen, en ondertussen zelf achterover leunen. Maar daarmee verliezen we tijd en roepen we weerstand op.”

“Veel effectiever is het om samen met onze doelgroepen – landbouw, gemeenten, bedrijfsleven en bewoners – te bekijken wat we kunnen doen om de milieubelasting terug te dringen, bijvoorbeeld in een project als *Schoon Water*.”

Schoon Water loopt nu twee jaar. Bent u tevreden?

“Ja. Heel positief vind ik de grote betrokkenheid, ook van jonge ondernemers. Veel telers hebben oog voor duurzaam ondernemerschap en zien het terugdringen van de milieubelasting als sport. We zien dat terug in de resultaten. In twee jaar tijd is het aantal kilo’s werkzame stof én het aantal schadelijk middelen fors teruggebracht. Brabant Water gaat de komende tijd intensiever meten in het veld, om te zien of die goede resultaten ook zijn terug te vinden in het grondwater zelf.”

Dus u gaat verder met Schoon Water?

“Ja. In Budel en Waalwijk gaat *Schoon Water* gewoon door. Daarnaast gaan we de komende twee jaar ook in Nuland en Vessem aan de slag. De aanpak in die twee nieuwe gebieden blijft gelijk. In de andere vier Brabantse zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden wachten we nog even, omdat we niet alles tegelijk kunnen. Over een jaar evalueren we *Schoon Water* opnieuw, en bekijken we of we ook in andere vier gebieden aan de slag gaan.”

“Hoe lang we met deze aanpak doorgaan, weten we nog niet. Wel zien wij *Schoon Water* als een tijdelijk stimuleringsproject. Op termijn moeten boeren en tuinders de resultaten in hun normale bedrijfsvoering opnemen. Dat is ook in het belang van de sector zelf, omdat de wet- en regelgeving steeds strenger wordt.”

De ZLTO vindt dat boeren die verder gaan dan het generieke bestrijdingsmiddelenbeleid een structurele vergoeding moeten krijgen, bijvoorbeeld via zogenaamde blauwe diensten. Wat vindt u daarvan?

“In de eerste plaats vind ik dat elke sector – dus ook de landbouw – moet voldoen aan de wet- en regelgeving. Een ondernemer structureel betalen om hem daarbij te helpen, vind ik onzin. De vervuiler betaalt, is mijn uitgangspunt. Bovendien vind ik dat ieder bedrijf zich maatschappelijk verantwoord moet gedragen. Een extra inspanning hoort daarbij. Alleen als een bedrijf een onredelijk grote inspanning moet leveren die verder gaat dan het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap, vind ik dat we om tafel kunnen gaan zitten.”

“Op landelijk niveau praten de drinkwaterbedrijven momenteel met LTO-Nederland over het principe van blauwe diensten. Ik denk dat we dat overleg even moeten afwachten. Wel vind ik dat er meer geld moet komen voor stimuleringsprojecten als *Schoon Water*, schadevergoedingen of eventuele blauwe diensten. Brabant Water betaalt het rijk jaarlijks bijna 30 miljoen euro grondwaterbelasting. Dat geld, dat nu verdwijnt in de algemene middelen, moet worden teruggestuurd, vind ik, zodat we het in de provincie kunnen gebruiken voor duurzaam waterbeheer.”

Gemeente Waalwijk voor Schoon Water

De gemeente Waalwijk gebruikt geen bestrijdingsmiddelen in haar grondwaterbeschermingsgebied.

Wethouder Peter van de Wiel

legt uit waarom en hoe.

De provincie, Brabant Water en de gemeenten hebben afgesproken om het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen en in openbaar groen te verminderen. In de zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden moeten de gemeenten het op termijn zonder bestrijdingsmiddelen doen. De gemeente Waalwijk is al zover.

Inrichting aanpassen

Wethouder Peter van de Wiel: “Eind jaren ’90 zijn we in ons grondwaterbeschermingsgebied gestart met het gifvrij beheer van openbaar groen en verhardingen. Dat betekent dat je overschakelt van chemische op mechanische

onkruidbestrijding. In rozenperkjes geen gif meer strooien, maar met de hand schoffelen. Trottoirs niet meer spuiten, maar schoonbranden of borstelen.”

Om dat goed te doen is het essentieel om bij de (her)inrichting van wijken rekening te houden met het nieuwe groenbeheer. Van de Wiel: “Met de borstelmachine loop je vaak tegen obstakels aan – bankjes, rare hoekjes – waar je voorheen wel kon spuiten. Als we een straat toch opnieuw inrichten, lossen we dat soort knelpunten meteen op. En voor het openbaar groen kiezen we nu veel meer voor bodembedekkers die minder gevoelig zijn voor onkruid. Dat scheelt aanmerkelijk in de schoffelkosten.”

Betrokkenheid

Belangrijkste aandachtspunt vindt Van de Wiel de betrokkenheid van bewoners en bedrijven. “In de eerste plaats moet je bewoners goed en blijvend informeren over de nieuwe aanpak. Als je een rozenperk met gif behandelt groeit er zes weken niks. Als je schoffelt zie je na een week het eerste onkruid alweer verschijnen... Bewoners accepteren dat en reageren positief, als ze maar weten waar het goed voor is.” Waalwijk wil nog een stap verder. Ook de bewoners en bedrijven zelf zouden zo min

mogelijk bestrijdingsmiddelen moeten gebruiken. “We informeren bewoners via doe-het-zelfzaken en tuincentra over de mogelijkheden om in tuin of terras minder bestrijdingsmiddelen te gebruiken. En bedrijven kunnen gratis een onkruidbrander lenen, waarmee ze hun terrein schoon kunnen houden.” De resultaten daarvan vallen tegen, erkent Van de Wiel, vooral omdat mechanische onkruidbestrijding meer tijd vraagt.

Hogere kosten

“Oorspronkelijk was ons jaarlijkse budget voor heel Waalwijk zo’n 25 duizend euro,” zegt Van de Wiel. “Nu trekken we structureel zo’n 160 duizend euro per jaar extra uit. Daarmee kunnen we tweederde van Waalwijk gifvrij beheeren, inclusief het grondwaterbeschermingsgebied. Dat doen we omdat we graag bijdragen aan gezond drinkwater, maar ook omdat we verwachten dat gifvrij beheer de standaard wordt. Ik vind het daarom tegenvallen dat de toelating voor Round-up in het stedelijk gebied verlengd is. Zo beloon je achterblijvers.”

Ook grondwaterbeschermingsgebied Budel wordt vanaf 2003 gifvrij beheerd, heeft de gemeente Cranendonck besloten.

Een brander verwijdert onkruid goed.

Ton van Korven, ZLTO: “Ik vind het absoluut belangrijk dat we als landbouw doorgaan met *Schoon Water*. Zo doen we ervaringen op met wat er in de praktijk wel én niet mogelijk is om de milieubelasting terug te dringen. Ook de samenwerking en de dialoog met de provincie en Brabant Water is belangrijk. Zo kunnen we via de praktijkkennis uit *Schoon Water* beleidsmatig meesturen.”